herpy

LEGUANER

Rhinoceros Iguana

Cyclura cornuta

Cyclura cornuta er en tung, kraftig klippeleguan fra de tørre egne af Hispaniola i Caribien. Den har hornlignende knuder på snuden, bliver 60-136 cm lang og vejer 4,5-9 kg. Arten er truet i naturen. Opdrættede dyr er som regel rolige, men arten kræver et lille rum for sig selv, stærk varme og UVB, en kost af planter og pasning i 20 år eller mere.

Familie: Iguanidae Tidligere navn: *Aloponotus cornutus; Iguana cornuta; Lacerta cornuta; Metopoceros cornutus* Udgivet 17. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**60-136 cm** total længde inkl. hale
Vægt	**4.500-9.000 g**
Levetid	**15-25 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Klippeboende, jordboende og gravende**
Biotop	**Halvørken, tørskov og klippeterræn**
Sværhedsgrad	**Erfaren**

PASNING

Min. terrarie	**400 × 250 × 200 cm** L × B × H til 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**27-33 °C**
Hotspot	**36-42 °C**
Temperatur, nat	**20-24 °C**
Luftfugtighed	**40-60 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Kost	**Frugt og planter**
Holdes	**Enkeltvis eller parvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**24-108 mdr.**
Kuldstørrelse	**5-24 æg**
Kuld pr. år	**1**
Inkubation	**85-92 dage** ved 30 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks I**
EU-bilag	**Bilag A**
IUCN	**Truet (EN)**

Arten står på CITES liste I og i EU-bilag A (*Cyclura* spp.). Køb, salg, udbud til salg og kommerciel udstilling kræver derfor som udgangspunkt et EU-certifikat for det enkelte dyr (forordning 338/97, art. 8 og 10). Certifikaterne udstedes af Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV). Spørg styrelsen, før du køber, sælger eller udstiller, og sørg for, at certifikatet følger dyret. Arten står ikke på listen over dyr, som private ikke må holde i Danmark (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015).

Om arten

Cyclura cornuta er en stor, tung leguan med kraftige ben, et tungt hoved og en tyk, sammentrykt hale. Fra nakken og ud til halespidsen løber en kam af spidse, hornede skæl. Artsnavnet *cornuta* er latin for "hornet" og hentyder til de forstørrede, benede knuder på snuden, som ligner et horn. Hannen har en stor fedtpude på baghovedet, en stor halsfold, større lårporer og tydeligere horn og kam. Hunnen har også horn og halsfold, og forskellen mellem kønnene er mindre end hos de fleste andre leguaner.

Dyret bliver 60-136 cm i alt, og de fleste voksne vejer 4,5-9 kg. Hannerne er størst. Farven er ensartet grå til brun, hos nogle dyr stålgrå eller mørkegrøn. Ungerne vejer omkring 43 g ved klækning og er omkring 18 cm lange, heraf knap 10 cm krop.

Arten blev beskrevet i 1789 af Pierre Joseph Bonnaterre. Ud over den nominatform levede en underart på Navassa, *C. c. onchiopsis*, som er uddød; den regnes af nogle for en selvstændig art. *Cyclura stejnegeri* fra Mona ved Puerto Rico blev tidligere regnet som en underart. På Hispaniola lever arten sammen med *Cyclura ricordii*, og det er det eneste sted, hvor to *Cyclura*-arter deler levested.

Opdrættede dyr er i reglen rolige og tåler mennesker godt, og nogle søger ligefrem kontakt. Humøret svinger dog fra dyr til dyr, med årstiden og fra dag til dag. Bliver dyret trængt, flygter det helst, men kan det ikke komme væk, bider det og slår med den kraftige hale. Bidet er alvorligt, og de lange kløer kan rive huden op, også når et tamt dyr bliver håndteret.

Udbredelse og levested

Cyclura cornuta findes kun på Hispaniola (Haiti og Den Dominikanske Republik) og øerne omkring den. Bestandene er spredte og kun stabile på Isla Beata og yderst på Barahona-halvøen i Jaragua nationalpark. Der er ret tætte bestande i det sydøstlige Haiti og på øerne ud for kysten, ved brakvandssøen Étang Saumâtre i Haiti og ved saltsøen Lago Enriquillo i Den Dominikanske Republik, blandt andet på øen Isla Cabritos. Et fund fra Île de Limbe i det nordlige Haiti viser, at arten også lever længere mod nord.

Underarten på Navassa er forsvundet. Bestanden på Hispaniola er skrumpet, især i Haiti, hvor skovrydning, jagt og indførte rovdyr har taget hårdt på den, og arten regnes som truet (EN).

> **Oprindelig udbredelse:** Haiti og Den Dominikanske Republik.

LEVESTED

Arten lever mest i tørre krat og tørskov, hvor der falder meget lidt regn. Landskabet er stenet, med eroderet kalksten, få træer og buske, kaktusser og kystterrasser. Dyret holder til ved store klippeblokke og klippeflader, hvor det soler sig, og har sprækker og huler at trække sig tilbage i. Det flygter straks ind mellem klipperne, når det opdager mennesker, rovfugle eller forvildede hunde og katte.

Årsmiddeltemperaturen er mindst omkring 27 °C, og arten kræver varme og kraftig sol. Den er dagaktiv og soler sig længe. Oprindeligt levede den især nær kysterne, men mennesker og indførte rovdyr har presset den længere ind i landet. Hannerne er territoriale, og de mest aggressive hanner har de største territorier. Parringen falder i begyndelsen af den første regntid i maj og juni, og hunnerne lægger æg omkring begyndelsen af august. Hunnerne kæmper indbyrdes om de få gode redepladser.

Pasning

TERRARIET

Plads er det afgørende for pasningen af *Cyclura cornuta*; for lidt plads og for lidt sollys er hovedårsagerne til, at dyrene ikke trives i fangenskab. Et par skal have mindst 9-10 m² gulv, fx 400 × 250 cm, og gerne 2 m eller mere til loftet. Angivelserne for slægten svinger fra 9 til 18 m² til et par, og intet leguanrum er for stort. I praksis er det et rum, der bygges til formålet, gerne med vinduer mod syd og en stor udendørs indhegning til sommerdage i solskin.

Arten graver. Lad halvdelen af gulvet være groft sand, 45-60 cm dybt, og byg resten op af store sten, der er muret sammen til flere huler og mange solpladser, så intet kan skride sammen. Klippeblokke og mure fungerer som synsbarrierer, så foder, solplads og skygge kan nås af hvert dyr for sig, og så en dominerende han ikke kan holde den anden væk fra det hele. Alle solpladser skal kunne bruges af alle dyr, og skjul, hvor dyrene kan gemme sig helt, mindsker nervøsitet og kampe. Hold området ved foderskålene fri for sand og jord, så dyret ikke sluger bundmateriale med maden.

Et par er den gruppe, der fungerer bedst. Flere dyr sammen danner et rangsystem, hvor størrelsen afgør rangen, og for mange dyr på for lidt plads giver stress.

Læs mere: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Luften skal være 27-33 °C om dagen, og hulerne må gerne være lidt køligere. Solpladsen skal være 36-42 °C på overfladen; angivelserne svinger fra 36-40 °C til omkring 41 °C. Om natten skal temperaturen være 20-24 °C, og den må aldrig ligge under 17 °C i længere tid. Til et voksent dyr skal varmen og UVB-lyset dække hele kroppen: sæt flere lamper ved siden af hinanden over en stor, flad sten, og hold 30-60 cm omkring solpladsen fri, så dyret kan flytte sig efter varmen. Sæt altid en beskyttelse foran lamperne.

Om sommeren er en udendørs indhegning i sol den bedste løsning, men der skal altid være et opvarmet, tørt skjul. Lange perioder over omkring 35 °C nedsætter frugtbarheden hos den nærtbeslægtede *Cyclura nubila*.

Læs mere: Lys og UVB

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Arten kommer fra et tørt klima, og luftfugtigheden i terrariet skal være moderat, omkring 40-60 %. Tallene er ikke dokumenteret for arten, men sat ud fra levestedets klima. To korte regntider om året, forår og efterår, kan efterlignes med en daglig byge fra et overrislingsanlæg sidst på eftermiddagen. Sandet skal være tørt i overfladen, men må gerne være let fugtigt længere nede, så gangene ikke styrter sammen.

Stil en vandskål frem, så den ikke kan vælte. Voksne dyr får det meste af vandet gennem foderet og drikker sjældent, men hunner drikker lige før æglægningen, hvor de let bliver dehydrerede, og skal da altid have frisk vand.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

LYS OG UVB

Cyclura cornuta er dagaktiv og kræver både varme, kraftigt dagslys og UVB. Brug en UVB-kilde i Ferguson-zone 3 over solpladsen, fx en kraftig kviksølv- eller metalhalogenlampe, så UV-indekset er omkring 4-6 ved dyret, når det soler sig, og suppler med kraftigt hvidt lys over resten af rummet. Kontrollér med en UV-måler, og skift lamperne efter producentens anvisning. Intet kunstigt lys er så godt som sollys, så udnyt vinduer og udendørs ophold, men glas og de fleste plasttyper slipper ikke UV igennem.

Lad dagslængden følge årstiden, med 10-14 timers lys. Ændringen i dagslængde gennem året er det vigtigste signal, der sætter ynglen i gang hos *Cyclura*.

FODER

Arten er næsten ren planteæder. Grundlaget er bladgrønt: mælkebøtte og kålblade som roegrønt og bladsennep, suppleret med endivie, cikorie og brøndkarse. Dertil kommer grøntsager (grønne bønner, sukkerærter, okra, pastinak, peberfrugt, revet græskar og vintersquash) og lidt frugt, gerne figner, papaya, mango og blade og frugt af figenkaktus. Spinat, hovedkål, broccoli, rosenkål, majs, bladselleri og salat indeholder for meget oxalat eller fosfor, for lidt næring eller stoffer, der hæmmer skjoldbruskkirtlen, og gives ikke. Hak og bland alt godt, så dyret ikke kun vælger sine yndlinger, og bland gerne naturlige leguanpiller eller lucernepulver i for fiberens skyld.

Dyrisk føde hører ikke til den faste kost. For meget protein giver fedme, fedtlever og varige nyreskader. Voksne fodres omkring fem dage om ugen. Foderet støves med kalk 1-2 gange om ugen og med vitaminer hver anden uge; unger får kalk 2-3 gange og vitaminer én gang om ugen. Drægtige hunner har brug for ekstra kalk i ynglesæsonen. Hold øje med vægten, og giv dyret mulighed for at bevæge sig.

Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Opdrættede dyr er oftest rolige og tolerante, og nogle søger opmærksomhed. Stemningen kan svinge, og et ellers venligt dyr kan have perioder, hvor det vil være i fred. Nik med hovedet er det vigtigste signal: hannerne nikker mod hinanden for at markere territorium, og dyret kan nikke mod mennesker som advarsel eller hilsen. Et bid er alvorligt, og kløerne giver dybe rifter, så brug kraftige læderhandsker ved håndtering.

Hannerne er territoriale og kan ikke holdes sammen. Et par, der har været sammen i flere år, fungerer bedst. Hannen tager ikke let imod en ny hun og kan jage hende så hårdt, at hun må tages fra. Hunnerne kæmper også indbyrdes om redepladser. Hold altid rummet så stort, at dyrene kan gå af vejen for hinanden, og hav en ekstra indhegning klar.

Som alle krybdyr kan leguaner bære salmonella. Vask hænder efter kontakt med dyr, terrarie og foder.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen er større end hunnen og har større horn, en højere kam, en fedtpude på baghovedet, en stor halsfold og store lårporer. Kønsforskellen er mindre end hos de fleste leguaner, fordi hunnen også har horn og halsfold. Kønsmodenheden kommer sent og er usikker: angivelserne svinger fra 2-3 år for hunner og 4-5 år for hanner til 5-9 år for begge køn. Sæt kun dyr i avl, som er udvoksede og i godt huld.

PARRING

Parringen følger dagslængden og regntiden. Hannerne er mest parringsklare i april og maj, og parringen sker i maj eller juni og varer to-tre uger; frieriet kan begynde allerede i marts, hvor hannen jager hunnen. Hannen nikker kraftigt og griber hunnen i nakken. Hold øje med, om hunnen jages for hårdt, og skil dyrene, hvis hun får sår. Et par, der har været sammen i flere år, giver de bedste resultater, og avlen mislykkes oftest på grund af for lidt plads.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger æg omkring 40 dage efter parringen, oftest sidst i juli eller i begyndelsen af august. Kuldet er normalt 5-24 æg, i gennemsnit 12-17, og enkelte angivelser når op til 34. Æggene er omkring 7 × 4 cm og vejer omkring 60 g. I ugerne før graver hunnen prøvehuller, maven bliver tydeligt udspilet, og hun spiser mindre. Hun skal have et solrigt område med 35-60 cm dybt sand eller jord, en stor jordfyldt kasse eller en redekasse med låg og et indgangshul. Uden egnet rede kan hun holde æggene tilbage. Hunnen vogter reden i dage til uger.

INKUBATION

Æggene tages forsigtigt op og lægges i en lukket beholder på let fugtig vermiculit eller perlit, fx to dele vermiculit til én del vand efter vægt, med samme side opad, som de lå, og uden at røre hinanden. Rug ved omkring 30 °C; 28-29 °C giver sløve unger med store blommesække, som ofte dør. Kondensvand på låget tørres af, og det er bedre at have æggene for tørre end for våde. Vej gerne æggene jævnligt for at følge udviklingen. Ubefrugtede æg er bløde og misfarvede og fjernes.

Æggene klækker efter 85-92 dage.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne vejer omkring 43 g, er omkring 18 cm lange og er aktive fra starten. Giv dem et terrarie med varme, UVB, skjul af stablet korkbark og en bund, der ikke bliver slugt med foderet. Luften skal være 27-32 °C om dagen og omkring 24 °C om natten. Ungerne fodres hver anden dag med finthakket plantekost, støvet med kalk og vitaminer. Unger skal skilles, hvis nogle bliver jaget fra mad og solplads.

Sundhed og typiske fejl

De fleste problemer skyldes for lidt plads, varme, UVB og kalk eller en forkert kost. De typiske problemer er:

- Knoglesygdom ved for lidt UVB og kalk.
- Fedme, fedtlever og nyreskader ved for meget protein.
- Forbrændinger fra lamper, hvis dyret ligger under én enkelt lampe, eller hvis lampen er uden beskyttelse.
- Stress, når mange dyr holdes sammen på for lidt plads.
- Forstoppelse af sand eller andet bundmateriale, der sluges med maden.
- Æglægningsbesvær hos hunner uden et egnet redested.
- Bid og halesår mellem dyr, der ikke kan holdes sammen.

Uden plads og sollys bliver dyrene sjældent gamle, mens de med god pasning lever 20 år eller mere. Få dyrlægen til at undersøge afføringsprøver jævnligt, og find en dyrlæge med erfaring i krybdyr, før der er brug for en.

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.